

Zbornik u čast prof. dr. Brunie Kuntić-Makvić

*Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu, sv. 54, br. 3 (ur. Feđa Milivojević),
Zagreb, 2022, 300 str.*

Povodom proslave 70. rođendana profesorice i znanstvenice Brune Kuntić-Makvić izdan je zbornik unutar niza Zavoda za hrvatsku povijest koji čine brojni članci iz različitih područja koji oslikavaju njezin interes i znanstveni rad. Kao profesorica u trajnome zvanju na Odsjeku za povijest odgojila je i obrazovala brojne mlade generacije budućih povjesničara koji su danas postali vrhunski znanstvenici u polju stare povijesti, ne samo u Zagrebu, već i diljem Hrvatske te šire. Svojim je zalaganjem prvi puta uvela predmete stare povijesti hrvatskih zemalja koje su kasnije prihvatili i drugi studiji povijesti. Bila je predstojnica Katedre za staru povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te osnivačica i voditeljica Centra za

interdisciplinarno istraživanje stare povijesti sve do odlaska u mirovinu, a njezin je utjecaj bio i širi jer je pomogla pri osnivanju i kreiranju silaba brojnih odsjeka za povijest poput Splita, Osijeka, ali i Sarajeva. Osim rada na Fakultetu, njezin je životopis bogat brojnim arheološkim i prevoditeljskim radovima koji su pridonijeli raznim aspektima hrvatske znanosti. Ponajviše se bavila poviješću Grčke i Rima, starom poviješću hrvatskih zemalja, hrvatskom latinističkom historiografijom, poviješću zagrebačke Klasične gimnazije, ali i popularizacijom znanosti, posebno među mlađim generacijama, organizirajući brojne seminare.

Zbornik je napisan na 300 stranica i ima 11 radova, a uredio ga je Feđa Milivojević. Osnovu čine radovi sudionika sekcije stare povijesti pri VI. kongresu hrvatskih povjesničara održanom u Rijeci od 29. rujna do 2. listopada 2021. g. među kojima su brojni domaći, ali i strani stručnjaci stare povijesti koji su htjeli odati počast profesorici, mentorici i suradnici te joj zahvaliti za njezin neprocjenjiv trud i rad. Radovi su poslani kronološkim slijedom.

U uvodnoj riječi gostujući urednik Feđa Milivojević piše o značenju ostavštine Brune Kuntić-Makvić za buduće generacije hrvatske znanosti, nakon čega slijedi

detaljna biografija koju je napisao Boris Olujić uz popratnu stručnu bibliografiju. Iz njezine biografije vidljivo je da je težila interdisciplinarnosti već od studentskih dana u kojima se opredijelila za arheologiju, klasičnu filologiju i povijest, tri smjera koja će se konstantno ispreplitati tijekom njenog znanstvenog, ali i nastavnčkog rada.

U svome radu „From ki-en-gi to Šumerum: How Sumer was Created” Jasmina Osterman analizira pisane izvore iz ranodinastičkog razdoblja, 3. tisućljeća prije naše ere, u svrhu izučavanja nastanka sumerskog identiteta. Najstariji izvori spominju popis šest gradova na prostoru južne Mezopotamije koje je u savez povezivala trgovina, dok je u kasnijim izvorima popis bio poznat kao ki-en-gi. Poslije, tijekom 3. urske dinastije, ki-en-gi postaje dio službene kraljevske titulature i formira identitet budućih kraljeva južnog područja Mezopotamije. Autorica je ukazala na to da Sumer nije bio definirani prostor nekog naroda, niti jedinstveni etnik, nego da se Sumeraninom postajalo tek nakon savladavanja sumerskog jezika u obrazovnim institucijama, a nama danas poznata sumerska tradicija je ona stvorena za vrijeme 3. dinastije Ura.

Autori Paul Z. Gregor i Eva Katarina Glazer u svome radu „Oven from the Khirbet Safra B.2 House” po prvi su puta donijeli rezultate sustavnih istraživanja započelih 2018. g. na lokalitetu Khibert Safra na području današnjeg Jordana. Istraživanje ovoga lokaliteta pomoglo je u boljem razumijevanju ranog željeznog doba Jordana, ali i prostora južnog Levanta. Autori daju novi uvid u razumijevanje arhitekture željeznog doba s naglaskom na peč „taboon” tipa, a njihov je rad doprinio saznanju o arhitekturi i naseljavanju Transjordanije.

Rad Jelene Marohnić „Grčki počasni javni natpis iz Vranjica iz 4. st. pr. Kr.” revalorizira znanje o grčkoj kolonizaciji istočnoga Jadrana na osnovi natpisa pronađenog u ranosrednjovjekovnoj obalnoj konstrukciji u Vranjicu, gdje je bio upotrijebljen kao spolij. Restitucijom natpisa i analogijama iz svetišta Orop u Beotiji, može se interpretirati kao počasni javni natpis, a na osnovi proporcija i razmaka između slova, datiran je u 4. st. pr. Kr. Analizom ovoga natpisa propituje se trenutno znanje o grčkoj kolonizaciji istočne jadranske obale izvan najpoznatijih središta Ise i Fara.

Filip Budić u svome se radu „Preobražajno prisvajanje lončarske tehnologije, pisma i novca – problemi dubljeg društvenog isprepletanja Grka i urođenika istočne obale Jadrana” služi teorijom društvenog isprepletanja kako bi analizirao odnose i dinamiku kulturnog transfera između starosjedilaca istočne jadranske obale (obala koja je ograničena Dinaridima u unutrašnjosti i rijekama Bojanom i Sočom kao sjevernom i južnom granicom) i doseljenika Grka kroz tri bitna aspekta djelovanja zajednice u povijesnome kontekstu: lončarske tehnologije, pismenosti i novčane privrede.

Ivan Matijević u prilogu „Legionari iz podunavskih provincija u Dalmaciji” analizira epigrafske spomenike rimskih vojnika podrijetlom iz dunavskih provincija koji su kao legionari završili na dužnosti u Dalmaciji. Nakon odlaska dviju legija, u provinciji Dalmaciji ostale su samo veksilacijske kohorte koje nisu bile dostatne za sve potrebe,

pa su vojnici iz drugih dunavskih legija dovedeni u Dalmaciju. Natpisi pokazuju da je najviše legionara iz Gornje i Donje Panonije te Donje Mezije, dok je iz Dakije i Gornje Mezije zabilježena tek njih nekolicina. Proučavanjem ovakvih epigrafskih spomenika dolazimo do novih spoznaja o vojnoj i administrativnoj povezanosti provincija.

Autori Ana Konestra, Goranka Lipovac Vrkljan i Fabian Welc napisali su rad pod naslovom „Rural landscapes of Roman (northern) Liburnia: diachronic development of organisation and economy of extra-urban territories in the light of recent archaeological research” u kojemu se bave analizom ruralnih krajolika Liburnije do kasne antike. Za potrebe razumijevanja kontinuiteta ruralnih naselja, njihovog odnosa s municipalnim središtima, koriste se brojnim suvremenim metodama interpretacije, a u svome se radu dotiču i problematike formiranja i razvoja rezidencijalnih te proizvodnih kompleksa, ali i drastične promjene koju je donijela kristijanizacija.

Inga Vilogorac Brčić i Trpimir Vedriš u radu „Kibelin i Eufemijin put. Prijenosi svetinja pergamske božice i kalcedonske mučenice” bave se usporednom analizom mita o donošenju Kibelinog kipa iz Pergama u Rim iz 1. st. pr. Kr. i kršćanske priče o dolasku Eufemijinog sarkofaga u Rovinj koju čitamo u kodeksu *Translatio corporis beatae Euphemiae* iz 15. stoljeća. Autori u svome djelu pokazuju da rovinjska priča nije lokalna pučka legenda, nego da je njezin autor imao uzore u antičkim djelima, ponajviše Ovidiju, pri čemu ukazuju na brojne zajedničke topose te njezin nastanak smještaju u vrijeme humanizma.

Josip Parat donosi prijevod i kritički komentar druge knjige *Rimske povijesti* Diona Kasija, koristeći kritičko izdanje urednika Ursula Philipea Boissevain (1901). Ovakav je prijevod od iznimne vrijednosti za staru povijest jer je proširio opus antičkih autora prevedenih na hrvatski jezik što olakšava pristup i razumijevanje antičke baštine stručnoj publici, ali i svima zainteresiranima za staru povijest.

Na kraju, Josip Imbrišak napisao je prikaz knjige Paula Veyna, *Jesu li Grci vjerovali u svoje mitove? – ogled o konstitutivnoj imaginaciji* (s francuskoga prevela Jelena Butković, TIM press, Zagreb, 2017), dok je Tamara Mazur predstavila knjigu Marka Pranjića, *Odgoj u vrijeme antike: starogrčki, starorimski i ranokršćanski odgoj i obrazovanje* (Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2020, 642 str.).

Profesorica je svojim radom poticala nove puteve stare povijesti o čemu svjedoče brojni priloženi radovi. Danas je stara povijest bogata znanstvenicima raznih specijalizacija, među kojima velik broj njih svoju ljubav prema staroj povijesti, ali i predanost radu, zahvaljuje kako vlastitom trudu, tako i predanom radu profesorice Brune Kuntić-Makvić, njenim savjetima, ali i usmjerenju koje im je pružila.

Petra Grizelj